

padoch však metafora spôsobuje, že tenor nadobúda všeobjímajúcu schopnosť. Pociť veľkého priestoru pri metafore *svety ňadier* vzniká aj jej spojením s metaforickou podobou lyrického subjektu, ktorý k nim *zlieťe útlým letom*. Zaujímavou je aj metafora *tak v pekných chvíľkach jednej hodiny / deň bielych ňadier mojej Maríny / sto ráz zapadá a svitá* (strofa 79). Zvláštnosťou je tu metaforické zabstraktnenie konkrétneho, ktoré je pre Sládkoviča netypické. Proces vzniku metafory *deň bielych ňadier* je bližšie objasnený jej ďalším rozvíjaním (*sto ráz zapadá a svitá*), z ktorého je zrejme, že najdôležitejší je tu vizuálny efekt zábleskov bielej farby prs pri dýchaní. Vehikulum *deň (ňadier)* je tu zároveň nevyhnutné ako opozičný člen noci v kontrastne stavanom motive, v ktorom autor podáva obraz spiackej Maríny. Erotika obrazov milenkyných ňadier je vyvažovaná prítomnosťou bielej farby ako symbolu panenskej čistoty alebo tým, že sa hovorí o *faliách ňadier* (s. 74). Táto metafora na jednej strane hyperbolizuje belobu tela a opojnosť metaforizovaného objektu, upozorňuje na jeho jemnosť, krásu a oblosť tvarov, na druhej strane symbolicky zdôrazňuje nevinnosť Maríny. Prsia a hrud' majú dôležitú úlohu aj vo vyznaniach lásky a v opisoch jej pôsobenia na lyrický subjekt, a to z toho dôvodu, že ide o sídlo srdca ako symbolu lásky. Metafory tohto typu majú spoločný motív kontaktu prs alebo motív ich preniknutia substanciou, ktorej nositeľom je jeden z partnerov. V 98. strofe sa lyrický subjekt vyslovuje: *srdce mi do brán prs tvojich bije*, v 119. strofe: *cez ňadier tvojich pätoro mreží / zrak môj mohutný prelieta: / na dno sa srdca krásneho dívam*. Vidíme, že zo strany ženskej hr dinky sa takémuto kontaktu kladú prekážky (*ňadier pätoro mreží, brány prs*). Zvlášť pôsobivá je prvá z uvedených metafor, ktorá implicitne metaforizuje srdce ako klopadlo, a zároveň využíva antonymický charakter vlastností vecí, ktoré prichádzajú do kontaktu (srdce – mäkkosť, brána – tvrdosť). Mužský hrdina je voči pôsobeniu lásky partnerky bezmocnejší: *Vernosť jej prsiam mojím podala / magnet Franklinov, aby blýskala / len mne v srdce ohne lásky* (s. 155). V uvedenom obraze je zaujímavý technický charakter tenoru, s podobným sa stretneme aj v 156. strofe: *všetky mi údy lomiac prejima / moc električná jej lásky*.

Okrem očí a prs sa Sládkovič pri opise Maríny sústreďuje aj na tvár, pričom metaforizuje pery, lica, čelo, vlasy, zuby. Zaujímavé sú verše, v ktorých sa metaforizujú a uvádzajú do vzťahu dve veci, pričom sa využíva aj metafora personifikačná: *A po jej líci, čo za zlé malo / tomu, čo sultánsky si drieralo / na mäkkých ruky perinách – / po líca toho ružovom sádku / blesky zór raných lietali* (s. 30). Metaforický obraz tu smeruje k dejovej aktivizácii, keď personifikované líce závidí druhému dotyk Maríninej ruky. Podobný vzťah je medzi vlasmi a telom, vlasmi a očami: *Radosť noc im pokradla, / keď jej oči, im (vlasom, pozn. L.K.) milé zrkadlá, / ich túžbam napriek zastrela* (s. 31). Konvenčnejšou je metaforizácia na báze obyčajne smeruje k vehikulu kvetinovému alebo drahokamovému: *Ktože by kvet ten poľného*

maku / na tých ústach nevidel rád (s. 77); *tvojich ruža líc sa rozvíla* (s. 89); *Ústa mi primrú k rubínom tvojim* (s. 98); *Tu diamant očí – tu úst rubíny, / tu opál z čela mojej Maríny, / tu zo šiat smaragdov kusy!* (s. 176).

Pri opise svojich ďalších ženských hrdiniek – Eleny a Milice – Sládkovič uplatňuje podobnú metaforiku ako v Maríne, avšak v oveľa menšej miere. Aj tu sa koncentruje na tvár, krk a prsia, nebadat' však preferenciu niektorej zo spomenutých častí. Je zaujímavé, že oči sa u týchto hrdiniek nemetaforizujú do podoby hviezd ako u Maríny.

Kontakt sveta s človekom je pre Sládkoviča kontaktom s jeho dušou, kontakt človeka s človekom je kontaktom ich duší. Preto v básnikových veršoch zaznamenávame vysokú frekvenciu tohto slova. Niekedy sa v synonymnom význame k slovu *duša* používa aj slovo *duch*. V týchto prípadoch slovo *duch* zdôrazňuje intelektuálny charakter ľudskej duše. Na druhej strane pojem duše označuje u Sládkoviča vždy čosi viac ako dušu vitálnu. Ak ide o vyjadrenie súvisiace s citmi, používa autor slovo *duša*: *a tú, čo duša jeho vzyva, / závistná diaľka mu zakrýva* (Marína, s. 65). Keď však k citu pristupuje rozum, Sládkovič siaha aj po slove *duch*: *duch jeho v duši šuhaja trčal, / až z úst taký cit vytečie* (Detvan, s. 248). Duša dostáva u Sládkoviča rôznu metaforickú podobu, ktorá vyjadruje jej charakter duše, stav a citové pohnutia. Personifikáciou sa duši pripisujú ľudské činnosti a vlastnosti, ľudský výzor a psychologické pocity. Básnik potom hovorí o duši takto: *len sama duša moja mi svedčí* (Čierna Hora) – ľudská činnosť, rečová schopnosť duše: *dušu tvoju spanilú, mladú / nešťastie tvoje objima* (Marína, s. 118) – ľudská podoba, duša dostala podobu tela, v ktorom existuje, a personifikovaný je aj pocit, ktorý sa jej zmocňuje; *hlad a smäd duše* (Veľký pôst) – fyziologické pocity duše; *duše nezasmútia* (Marína, s. 208) – psychický pocit duše. Ľudský sa v súvislosti s dušou vnímajú aj tie činnosti a stavy, ktoré nie sú vlastné výhradne človeku, napr.: *tu duše driemu v tóni ružovej* (Marína, s. 264).

Ak ide o vzťah dvoch ľudí, medzi ktorými je porozumenie, v kontakte sú aj ich duše: *a divnú dvojjednotu vidíte, / kde duša dušu miluje* (Marína, s. 142). Pri nesúlade medzi ľuďmi ku kontaktu duší nedochádza: *poslušnú dušu úbohej dcéry / s chlapom cudzím, ba odporným zverí / studený prsteň materi* (Marína, s. 148) – v súvislosti s „cudzím“ chlapom sa jeho duša nespomína. Zvieraciu podobu, okrem podoby vtáka, duša nedostáva. Aj o jej vtáčej podobe môžeme usudzovať len na základe činnosti, ktorú koná: *Ale ich duše voľne lietali / velebno v nadšeniach svätých* (Marína, s. 245). Okrem lietania na podobu vtáka poukazuje aj prívlastok voľné, pretože toto adjektívum sa často vyskytuje v ustálenom prirôvaní voľný ako vták, a tiež fakt, že duša v kresťanskej symbolike aj v ľudových predstavách má podobu holubice.

Rastlinnú podobu dostáva duša v metaforách vyjadrujúcich duševný stav. V básni *Žaloba* je to umáranie sa dievčiny túžbou po mládenčovi: *Vädne*